

ภาษีอากรที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์ออมทรัพย์

โดย นายสิงห์ทอง ชินวรรังสี

สหกรณ์มีฐานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย โดยมีขอบเขตการดำเนินงานตามที่กำหนดใน ข้อบังคับ แต่จากเหตุที่การดำเนินงานของสหกรณ์มีวัตถุประสงค์ทำธุรกิจเพื่อให้บริการแก่สมาชิก ทำให้มีรายได้เกิดขึ้น ดังนั้น จึงต้องพิจารณาถึงภาษีอากรและบุคคลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแยกได้ดังนี้

1. ภาษีเงินได้

๐ สหกรณ์ไม่ต้องเสียภาษีเงินได้

หนังสือกรมสรรพากร ที่ กค. 1935/2506 ลงวันที่ 29 มกราคม 2506 เรื่อง ชักซ้อมความเข้าใจเกี่ยวกับการเสียภาษีเงินได้ของสมาคม สหกรณ์ ความว่า สมาคมสหกรณ์ไม่อยู่ในข่ายที่ต้องเสียภาษีเงินได้ตามประมวล รัษฎากร เพราะตามประมวลรัษฎากรไม่ได้กำหนดให้สมาคมสหกรณ์ซึ่งไม่ใช่ บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลต้องถูกหักภาษีเงินได้ ณ ที่จ่าย ตามมาตรา 69 ทวิ

๐ สหกรณ์ไม่ต้องเสียภาษีเงินได้จากดอกเบี้ยเงินฝากธนาคาร

ตามหนังสือกรมสรรพากร ที่ กค.0802/3205 ลงวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2536 เรื่อง ตอบข้อหารือภาษีเงินได้กรณีดอกเบี้ยจากเงินฝาก ความว่า ในการที่สหกรณ์เครดิต ยูเนียนแห่งประเทศไทย จำกัด นำเงินไปฝากไว้กับธนาคาร และเมื่อได้รับ ดอกเบี้ยจากเงินฝากธนาคารแล้ว สหกรณ์ไม่ต้องเสียภาษีเงินได้จากดอกเบี้ยรับ ดังกล่าว เนื่องจากสหกรณ์ไม่อยู่ในความหมายของคำนิยาม “บริษัทหรือห้าง หุ้นส่วนนิติบุคคล” ตามมาตรา 39 (3) แห่งประมวลรัษฎากร ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลรัษฎากร(ฉบับที่ 25) พ.ศ. 2525 จึงไม่มี หน้าที่ต้องเสียภาษีเงินได้ตามประมวลรัษฎากรแต่อย่างใด ภาษีที่ถูกหักไว้แล้วผู้ จ่ายเงินขอคืนได้ ทั้งนี้ กรณีนี้ “สหกรณ์เครดิตยูเนียน” เทียบเคียงได้กับสหกรณ์ ประเภทอื่นด้วย

1. ผากเงินระหว่างสหกรณ์ด้วยกันไม่ต้องเสียภาษีเงินได้จากดอกเบี้ยเงินฝาก

ตามหนังสือกรมสรรพากร ที่ กค. 0802/14867 ลงวันที่ 14 ตุลาคม 2531 เรื่อง ภาษีเงินได้ หัก ณ ที่จ่าย กรณีจ่ายดอกเบี้ยเงินฝากระหว่างสหกรณ์ ความว่า สหกรณ์ที่ได้จดทะเบียนตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2511 ถือว่าไม่ใช่บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลตามมาตรา 39 แห่งประมวลรัษฎากร ฉะนั้น ถ้ากิจการสหกรณ์ออมทรัพย์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้จดทะเบียนเป็นสหกรณ์ ตามกฎหมายดังกล่าว ย่อมไม่มีหน้าที่ต้องเสียภาษีเงินได้นิติบุคคล และไม่อยู่ในข่ายต้องถูกหักภาษีเงินได้ ณ ที่จ่าย สหกรณ์ออมทรัพย์ครูสงขลา จำกัด จึงไม่มีหน้าที่ต้องหักภาษี ณ ที่จ่าย จากดอกเบี้ยเงินฝากของ สหกรณ์ออมทรัพย์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จำกัด

ทั้งนี้ กรณีตามหนังสือดังกล่าว เทียบเคียงได้กับกรณีสหกรณ์โดยทั่วไปที่มีการฝากเงินระหว่างกัน

2. บุคคลที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์ได้รับยกเว้นไม่ต้องเสียภาษีเงินได้ตามกรณีดังนี้

๐ สมาชิกสหกรณ์ไม่ต้องเสียภาษีเงินได้จากเงินปันผลและเงินเฉลี่ยคืน

ตามพระราชกฤษฎีกา ออกตามประมวลรัษฎากร ว่าด้วยการยกเว้น รัษฎากร (ฉบับที่ 40) พ.ศ. 2514 มาตรา 3 บัญญัติให้ยกเว้นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาแก่ผู้มีเงินได้จากการเป็นสมาชิกสหกรณ์เฉพาะเงินได้ที่เป็นเงินปันผลหรือเงินเฉลี่ยคืน

๐ สมาชิกสหกรณ์ไม่ต้องเสียภาษีดอกเบี้ยเงินฝากออมทรัพย์

ในกรณีที่สมาชิกสหกรณ์ ผากเงินประเภทเงินฝากออมทรัพย์ไว้กับสหกรณ์ ถ้าสมาชิกมีเงินได้จากดอกเบี้ยเงินฝากดังกล่าว สมาชิกไม่ต้องเสียภาษีดอกเบี้ยเงินฝากประเภทออมทรัพย์ที่ได้รับจาก สหกรณ์ เพราะได้รับยกเว้นตามมาตรา 42(8) (ข) แห่งประมวลรัษฎากร

๐ กรรมการและพนักงานสหกรณ์ไม่ต้องเสียภาษีเงินได้จากค่าเบี่ยงเลี้ยงพาหนะ

ตามประมวลรัษฎากร มาตรา 42 (1) บัญญัติว่า เงินได้พึงประเมินประเภทต่อไปนี้ ให้ได้รับยกเว้น ไม่ต้องคำนวณเพื่อเสียภาษีเงินได้

“ค่าเบี่ยงเลี้ยง หรือพาหนะ ซึ่งลูกจ้างหรือผู้รับหน้าที่ หรือตำแหน่งงาน หรือผู้รับทำงานให้ได้จ่ายไปโดยสุจริตตามความจำเป็นเฉพาะในการที่ต้องปฏิบัติการตามหน้าที่ของตน และได้จ่ายไปทั้งหมดในการนั้น”

จากบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ในกรณีที่กรรมการหรือพนักงานของสหกรณ์ได้รับค่าเบี่ยงเลี้ยงหรือพาหนะจากสหกรณ์ในการปฏิบัติงานตามหน้าที่และความจำเป็นแล้ว ก็ไม่ต้องเสียภาษีเงินได้จากค่าเบี่ยงเลี้ยงหรือพาหนะ

3. เงินได้ที่บุคคลที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์ต้องเสียภาษีเงินได้

๐ กรรมการและพนักงานสหกรณ์ได้รับเงินได้จากการจ้างแรงงาน

ในกรณีที่กรรมการและพนักงานสหกรณ์ได้รับเงินได้จากสหกรณ์เป็นเงินเดือน ค่าจ้าง บำเหน็จ เงินค่าเช่าบ้าน เงินที่คำนวณได้จากมูลค่าของการได้อยู่บ้านที่สหกรณ์ให้อยู่โดยไม่ต้องเสียค่าเช่าหรือประโยชน์ใด ๆ บรรดาที่ได้เนื่องจากการจ้างแรงงาน เงินได้ดังกล่าวนี้ต้องเสียภาษีเงินได้ตามประมวลรัษฎากร มาตรา 40 (1)

๐ กรรมการและพนักงานได้รับเงินโบนัสจากสหกรณ์

ตามหนังสือกรมสรรพากร ที่ 12024/2493 ลงวันที่ 29 พฤศจิกายน 2593 เรื่องหารือปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามประมวลรัษฎากร ได้ตอบข้อหารือของกรมสหกรณ์ว่าเงินโบนัสกรรมการนั้น จะยกเว้นภาษีไม่ได้ เพราะเข้าลักษณะเป็นเงินได้พึงประเมิน ตามมาตรา 40 (2) แห่งประมวลรัษฎากร

๐ สมาชิก กรรมการและพนักงานสหกรณ์ได้รับดอกเบี้ยเงินฝากประจำหรือดอกเบี้ยเงินกู้ยืมจากสหกรณ์

ในกรณีสมาชิก กรรมการ และพนักงานสหกรณ์ได้ฝากเงินประเภทประจำ หรือได้ให้เงินกู้ยืมแก่สหกรณ์ ถ้าบุคคลดังกล่าวได้รับดอกเบี้ย จะต้องเสียภาษีเงินได้ตามประมวลรัษฎากร มาตรา 40 (4)

(ก) ทั้งนี้ กรมสรรพากรมีหนังสือขอความร่วมมือกรมส่งเสริมสหกรณ์ตามหนังสือที่ กค. 0804/13553 ลงวันที่ 16 กรกฎาคม 2522 เรื่อง ขอความร่วมมือเกี่ยวกับการหักภาษีเงินได้ ณ ที่จ่าย ความว่า เงินได้ประเภทดอกเบี้ยเงินฝากหรือดอกเบี้ยเงินกู้ยืมที่ได้รับจากสหกรณ์ไม่ได้รับยกเว้นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ผู้ที่ได้รับดอกเบี้ยเหล่านี้จึงต้องนำมารวมคำนวณเพื่อเสียภาษีเงินได้ด้วย และทุกครั้งที่ สหกรณ์จ่ายดอกเบี้ยดังกล่าว สหกรณ์มีหน้าที่ต้องหักภาษีเงินได้ไว้ ณ ที่จ่าย ตามอัตราภาษีเงินได้ตามมาตรา 50 (2) แห่งประมวลรัษฎากร

4. ภาษีมูลค่าเพิ่ม

ตามประมวลรัษฎากร มาตรา 77/1 บัญญัติความหมายของคำว่า “นิติบุคคล” กว้างกว่าคำว่า บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลในภาษีเงินได้นิติบุคคล โดยให้รวมถึงสหกรณ์และองค์กรอื่นที่กฎหมายกำหนดให้เป็นนิติบุคคลด้วย ดังนั้น สหกรณ์จึงต้องมีหน้าที่เสียภาษีมูลค่าเพิ่มตามประมวลรัษฎากร

5. ภาษีธุรกิจเฉพาะ

ตามประมวลรัษฎากรได้กำหนดเป็นข้อยกเว้นการเสียภาษีธุรกิจเฉพาะให้กับสหกรณ์ออมทรัพย์ โดยได้บัญญัติไว้ในมาตรา 91/3 (3) ความว่า ให้ยกเว้นภาษีธุรกิจเฉพาะสำหรับกิจการของสหกรณ์ออมทรัพย์ เฉพาะการให้กู้ยืมแก่สมาชิกและแก่สหกรณ์อื่น

ทั้งนี้ สำหรับสหกรณ์ประเภทอื่น เช่น สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์นิคม สหกรณ์ประมง สหกรณ์ร้านค้า และสหกรณ์บริการ ซึ่งประกอบกิจการให้กู้ยืมเงินแก่สมาชิกและสหกรณ์อื่น เช่นเดียวกับกรณีสหกรณ์ออมทรัพย์ กรมสรรพากรได้ตอบข้อหารือกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ตามหนังสือ ที่ กค. 0802/พ.07839 ลงวันที่ 30 เมษายน 2536 ความว่า “การประกอบกิจการให้กู้ยืมเงินแก่สมาชิกและสหกรณ์อื่นของสหกรณ์ได้รับยกเว้นภาษีธุรกิจเฉพาะ ตามมาตรา 91/3 (3) แห่งประมวลรัษฎากร”

6. อาการแสดมปี

สหกรณ์ต้องเสียอาการแสดมปีเมื่อได้กระทำตราสารตามบัญชีอาการแสดมปี เว้นแต่กรณีได้รับยกเว้น ดังนี้

- ยกเว้นตามลักษณะแห่งตราสาร 1 คือ การเช่าทรัพย์สินใช้ในการทำนา ไร่ สวน
- ยกเว้นตามลักษณะแห่งตราสาร 2 คือ โอนใบหุ้น ใบหุ้นกู้ และ ใบรับรองหนี้ ซึ่งสหกรณ์เป็นผู้ออก
- ยกเว้นตามลักษณะแห่งตราสาร 3 คือ การเช่าซื้อทรัพย์สินใช้ในการทำนา ไร่ สวน
- ยกเว้นตามลักษณะแห่งตราสาร 4 คือ การจ้างทำของ ซึ่งสัญญาที่ทำขึ้นนอกประเทศไทย และการปฏิบัติตามข้อสัญญานั้นมิได้ทำในประเทศไทย
- ยกเว้นตามลักษณะแห่งตราสาร 5 คือ การกู้ยืมเงินซึ่งสมาชิกกู้ยืมจากสหกรณ์ หรือ สหกรณ์กู้ยืมจากสหกรณ์ หรือจากธนาคารเพื่อการเกษตร
- ยกเว้นตามลักษณะแห่งตราสาร 7 คือ ใบมอบอำนาจซึ่งสหกรณ์เป็นผู้มอบ และใบมอบอำนาจตั้งสหกรณ์เป็นตัวแทนจัดการให้สหกรณ์ได้รับสิทธิใน สหกรณ์ออมทรัพย์
- ยกเว้นตามลักษณะแห่งตราสาร 9 คือ กรณีสหกรณ์เป็นผู้ออกตั๋วแลกเงินหรือตั๋วสัญญา ใช้เงิน ถ้าตั๋วออกเป็นสำหรับ และฉบับแรกในสำหรับนั้นปิดแสดมปีบริบูรณ์แล้ว ฉบับอื่น ๆ ไม่ต้องปิดอีก แต่ต้องสลักหลังฉบับนั้น ๆ ไว้ว่าได้เสียอาการแล้ว
- ยกเว้นตามลักษณะแห่งตราสาร 11 คือ ใบหุ้น ใบหุ้นกู้ หรือใบรับรองหนี้ของสหกรณ์
- ยกเว้นตามลักษณะแห่งตราสาร 17 (8) คือ คำประกันหนี้เนื่องแต่การที่สหกรณ์ให้สมาชิกกู้ยืมหรือยืม
- ยกเว้นตามลักษณะแห่งตราสาร 18 คือ จำนำเกี่ยวกับการกู้ยืม ซึ่งสหกรณ์ได้รับยกเว้น ไม่ต้องเสียอาการเกี่ยวกับการกู้ยืมเงิน ซึ่งสมาชิกกู้ยืมจากสหกรณ์ หรือสหกรณ์กู้ยืมจากสหกรณ์ (ตามที่กำหนดในลักษณะแห่งตราสาร 5)
- ยกเว้นตามลักษณะแห่งตราสาร 23 คือ คู่ฉบับหรือคู่มือแห่งตราสารถ้าฝ่ายที่ต้องเสียอาการเป็นสหกรณ์

7. ภาษีป้าย

ป้ายของสหกรณ์ต้องเสียภาษี เพราะไม่ได้รับยกเว้นตามมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติภาษีป้าย พ.ศ. 2510 ซึ่งเรื่องนี้ กรมการปกครองได้ตอบข้อหารือกรมส่งเสริมสหกรณ์ ตามหนังสือ ที่ มท. 0407/71395 ลงวันที่ 11 กันยายน 2528 ความว่า ตามพระราชบัญญัติภาษีป้าย พ.ศ. 2510 ได้ปฏิบัติถึงป้ายของทางราชการหรือองค์กรของรัฐที่ได้รับยกเว้นไม่ต้องเสียภาษีป้าย คือ

1. มาตรา 8 (6) แห่งพระราชบัญญัติภาษีป้าย พ.ศ. 2510 บัญญัติว่า “ป้ายของทางราชการ ส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค หรือราชการส่วนท้องถิ่น ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน”

2. มาตรา 8 (7) แห่งพระราชบัญญัติภาษีป้าย พ.ศ. 2510 บัญญัติว่า “ป้ายขององค์กรที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์กรของรัฐบาล หรือตามกฎหมายว่าด้วยกรณีนั้นๆ และหน่วยงานที่นำรายได้ส่งรัฐ”

ดังนั้น กรณีป้ายของสหกรณ์ที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ซึ่งเป็นหน่วยงาน ต่างหากจากรัฐบาล และมีได้เป็นองค์กรของรัฐบาลที่นำรายได้ส่งรัฐ จึงไม่เป็นกรณีป้ายที่ได้รับยกเว้นตามบทบัญญัติดังกล่าวข้างต้น

8. ภาษีบำรุงท้องที่

สหกรณ์ต้องเสียภาษีบำรุงท้องที่ถ้าหากเป็นเจ้าของที่ดินตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ. 2508 เพราะตามพระราชบัญญัติดังกล่าว ไม่ได้มีการยกเว้นภาษีให้แก่สหกรณ์โดยเฉพาะเจาะจง สหกรณ์คงได้รับยกเว้นภาษีบำรุงท้องที่ก็ต่อเมื่อเข้าข้อยกเว้นตามมาตรา 8 ซึ่งเป็นการยกเว้นแก่บุคคลทั่วไปที่กำหนดให้เจ้าของที่ดินไม่ต้องเสียภาษีบำรุงท้องที่เท่านั้น

9. ภาษีโรงเรือนและที่ดิน

สหกรณ์ที่เป็นเจ้าของอาคารและที่ดิน ตามมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน พ.ศ. 2475 ต้องเสียภาษีโรงเรือนและที่ดิน เพราะตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว ไม่มีข้อยกเว้นให้ สหกรณ์ไม่ต้องเสียภาษี เว้นแต่จะได้รับการยกเว้นตามมาตรา 9 และ 10 (ซึ่งเป็นข้อยกเว้นให้แก่บุคคลทั่วไป)